

Asia: VN/28915/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jokamiehen oikeuden nojalla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävistä säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014). Valtuutettu edistää työllään ulkomaalaisten asemaa ja oikeuksia sekä toimii kansallisena ihmiskaupparaporttoijana.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa ehdotettua lainsäädäntöä. Lakiehdotuksen myötä EU- ja ETA-alueen ulkopuolisista maista tulevien luonnontuotteiden kerääjien asema vahvistuisi. Lainsäädäntöä kerääjien oikeudellisen aseman vahvistamiseksi tarvitaan. Luonnontuotteiden poiminnan aiesopimusmenettelyllä kerääjien olosuhteita ja ansaintamahdollisuuksia, myös suhteessa veloitettaviin kuluihin, ei ole pystytty kokonaisuudessaan turvaamaan. Tämän lainsäädännön myötä luonnontuotteiden kerääjien asema säilyy kuitenkin osin epäselvänä yrittäjän ja työntekijän välimaastossa. Aseman täsmentymättömyys vaikeuttanee osaltaan valvontatehtävää.

Valtuutettu pitää hyvänä esitettyä sääntelyä rekrytointimaksujen sekä kohtuuttomien kulujen veloittamisen kiellosta, sillä velkaannuttaminen ja tuloista vähennettävät kohtuuttoman suuret kulut ovat tyypillisiä indikaatioita ihmiskaupasta tai muusta hyväksikäytöstä. Kohtuuttomien veloitusten täsmentäminen hallituksen esityksessä on tärkeää lain soveltamisen näkökulmasta, ja tätä osiota voisi edelleen täydentää.

Valtuutettu pitää myös hyvänä sitä, että kaikki ansiot tulee maksaa ennen kerääjän maasta poistumista. Tämä ei poista sitä mahdollista ongelmaa, että ansiot maksetaan lähellä kerääjän

poistumista maasta, jolloin eriävien näkemysten selvittämiseen maksuja koskien tai virheellisesti maksettujen ansioiden oikaisemiseen voi jäädä hyvin vähän aikaa. Kerääjällä tulisi olla mahdollista seurata kertyneitä ansioita Suomessa olon ajan.

Valtuutettu pitää tärkeänä, että valvontarooli osoitetaan selkeästi tietylle taholle ja siihen varataan myös riittävät resurssit. Esitetyn lain mukaisten seikkojen valvonta vaikuttaa haastavalta, esimerkiksi yhteistyövelvollisuuden toteutumisen osalta. Esityksestä jää myös avoimeksi, miten viranomainen voisi velvoittaa ostajaa korjaamaan puutteet tai toteuttamaan yhteistyövelvollisuutta tehokkaammin. Valvontatehtävää varten työsuojeluun tulisi osoittaa lisäresurssi sen sijaan, että tehtävän resurssit katettaisiin ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseen kohdennetusta lisäresurssista.

Lainmuutoksesta huolimatta kerääjien asema on edelleen haavoittuva. Luonnontuotteita kerätään usein maaseudulla, kerääjien tukikohtiin ei välttämättä ole mitään julkista liikennettä ja siten mahdollisuus myydä kerätyt tuotteet toiselle ostajalle voi olla lähinnä teoreettinen. Kerääjien tulisi myös saada olennaista ja selkeää tietoa oikeuksistaan Suomessa omalla kielellä maahan saapuessa, sekä miten, mihin ja millä kielellä hän voi ongelmatilanteissa olla yhteydessä. Nykytilan kuvauksessa tuodaan esiin oikeusturvakeinojen osalta myös yhdenvertaisuusvaltuutetun rooli ulkomaalaisten aseman ja oikeuksien edistämisessä sekä syrjinnän kiellon valvojana. Valtuutettu ei ole saanut yhteydenottoja liittyen ongelmiin luonnontuotteiden keräämisen alalla. Yhdenvertaisuusvaltuutetun verkkosivuilla on laajempien sivujen lisäksi noin 20 eri kielellä lyhyesti yleistä tietoa valtuutetun toiminnasta ja toimivalloista. Thai on näistä yksi kieli. Käytännössä kyse ei ole neuvonnasta, vaan yleistiedosta koskien valtuutettua. Valtuutettu pyytää poistamaan sivulla 6 olevan virkkeen neuvonnasta thai-kielellä, sillä se saattaa antaa tässä kontekstissa harhaanjohtavan kuvan verkkosivujen sisällöstä. Lause tulisi muuttaa muotoon ”yhdenvertaisuusvaltuutetun verkkosivuilla on tietoa valtuutetun toiminnasta eri kielillä, tällä hetkellä muun muassa thain kielellä”.

Kuten Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on lausunnossaan todennut, lainsäädäntö itsessään ei estä ihmiskaupan toteuttamista. Sääntely on kuitenkin tärkeä askel, ja se toivottavasti tulee ehkäisemään eritasoista hyväksikäyttöä ja sen riskiä. Valtuutettu yhtyy Rikosuhripäivystyksen esittämään huoleen ulkomaalaisten luonnontuotteiden kerääjien mahdollisuuksiin saada oikeutta siviili- tai rikosprosessin kautta.

Stenman Kristina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Valovirta Anni
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto